

ههوللهكانى عيراق بو كه مكر دنه وهى سووتاندنى گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوته وه

02-04-2023

نووسه ره كان

عهلى سهرياز جاف

كورتته : وه به ره هينان له كه رتى نهوت و گازى عيراق بو وه ته جيگه ي سه رنجى چه ندين كو مپانيا ي وه ك توتالى فه ره نسي، قه ته ر ئينرجى، به يكه ر هيو ز ئه مريكى و چه ندى كو مپانيا ييه كى ديكه. ئامانجى سه ره كى ئه و كو مپانيا يانه وه به ره هينانه له گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوت. ئه مريكا ماوه يه كى زوره چاوى له سه ر وه به ره هينانه له بابته ي گازى هاوهل و چه ندين بابته يكى ديكه

محەممەد شىياع سوودانى، سەرۆكۆهزىرانى عىراق رۇژى 29/3/2023 بەشدارى لە كۆپەندى (لەپىناو ديموكراسى) كرد و تىيدا باسى لە دوایىن پىشھاتەكانى عىراق كرد و ھەنگاوەكانى داھاتووى وڵاتەكەى خستەروو. سوودانى لە رۇژى دووھەم دا بەشدارى كۆپەندەكە بوو و باسى لە چەندىن بابەتى جياواز سەبارەت بە ديموكراسى لە عىراق و ئەنجامدانى ھەلبژاردنى پارىزگاكان و ھەبەرھىنان لە كەرتى گاز كرد. رۇژى 28/3/2023 كۆپەندەكە دەستپێكرد و بۆ ماوەى سێ رۆژ بەردەوام دەبێت. كۆپەندەكە لەلایەن ئەمەریكاو رێك دەخریت و بەشداربووانىش لەلایەن سەرۆكى ئەو وڵاتەو ھەنگەيشت دەكرين. لە وڵاتانى رۇژھەلتى نيوھەرست تەنیا سەرۆكۆهزىرانى عىراق و ئيسرائيل بانگھيشت كرابوون.

سەرۆكۆهزىرانى عىراق لە گوتارەكەيدا ئاماژەى بە ھەولەكانى عىراق كرد بۆ بەدھيئەتى ديموكراسى و جەختى لەو كەردەو ھەولەكەى ھەولتى "فراونترکردنى ئازادى رادەبەرىن بەپىياسا" دەدات. ھەروەھا باسى لە ئامادەكارى عىراق كرد بۆ ھەلبژاردنى پارىزگاكان. لەلایەكى دیکەو ھەولەكانى حكومەتەكەى بۆ رازىکردنى عىراقىيەكان و دروستکردنەو ھى متمانەى عىراقىيەكان بە سىستەمى سياسى ئىستاي وڵاتەكە كرد لە رێگەى رووبەروو بوونەو ھى گەندەلى و پىشكيشکردنى خزمەتگوزارى باشتەر.

سوودانى باسى لە بربارىكى زۆر گرنكى حكومەتەكەى كرد كە ئەمەریكا دەمێكە چاوەرپىيەتى و گوتى "حكومەتەكەمان ھەولتى خىراى داو ھەولتى بەرھەبەردانى كەرتى وزە و ھەنگاوى راستەقىنەمان ناو ھەولەبەرھىنان لەو گازەى لەگەل دەرھىنانى نەوت بەرھەم دىت. ئەمەش بە ئامانجى وەستاندى زيانەكانى ئەم سامانە گرنكە بۆ نەوھەكانى داھاتوو، بەدەستھىنانى سەرچاوەيەكى گرنك بۆ كارپێكردنى وىستگەكانى كارەبا، سىيەم، و لە ھەمووى گرنكتر، كەمكردنەو ھى بارگەرانى پىسبوونى ژینگە". [1]

ئەمە لە كاتێكدا ھەبەرھىنان لە كەرتى نەوت و گازى عىراق بوو تە جىگەى سەرنجى چەندىن كۆمپانىيەى ھەك تۆتالى فەرھەنسى، قەتەر ئىنرجى، بەيكەر ھىوز ئەمەرىكى و چەند كۆمپانىيەيەكى دیکە. ئامانجى سەرەكى ئەو كۆمپانىيەى ھەبەرھىنانە لە گازى ھاوھل لە بەرھەمھىنانى نەوت دا. ئەمەریكا ماوەيەكى زۆرە چاوى لەسەر ھەبەرھىنانە لە بابەتى گازى ھاوھل و چەندىن بابەتێكى دیکە.

ھەولەكانى ئەمەریكا و وڵاتانى دیکە بۆ كەمكردنەو ھى سووتانى گازى ھاوھل لە بەرھەمھىنانى نەوتى عىراق دا

چەندىن ساللە ئەمەریكا ھەولتى وەستاندى سووتانى ئەو گازە دەدات كە لەگەل دەرھىنانى نەوت دا لە عىراق دەردىت. لە ماوەى سالىك دا بالىۆزى ئەمەریكا لە عىراق چەندىن جار جەختى لەم پرسە كەردەو ھەروەھا لە سەردانەكەى د.فوناد حوسىن، وەزىرى دەرھەو ھى عىراق بۆ واشنتن لەلایەن ئەنتۆنى بلىنكن، وەزىرى دەرھەو ھى ئەمەریكا دووبارە جەخت لەسەر ئەم پرسە كرابو ھە [2] و لە كۆنفراسى ميوونش دا جارىكى دیکە بلىنكن لەگەل سوودانى باسى لى كەردەو ھە [3]. لە رۇژى 19/3/2023 بالىۆزى ئەمەریكا دووبارە لە پەيامىكى فیدىویدا لە چوارچىو ھى بەشدارىكردنى لە كۆنفراسى نيوھەولەتى بەغدا بۆ گفتوگۆ ئامادەيى ئەمەریكاى بۆ پرسەكە دووپانكردەو ھە [4]. ھەولەكانى ئەمەریكا لەم بابەتەدا سالى دواى سالى چەتر دەبىتەو ھەو، واديارە ئەمەریكا سوورە لەسەر دەستپێكردنى ئەو پرۆسەيە بە زووترىن كات. ئەمەریكا بەم ھەنگاوە دەتوانىت چەندىن ئامانج بە يەك ھەنگاوە بەدبىننىت بۆيەش ھەر سوورە لە دەستپێكردنى.

لە پاش رووسيا عىراق خاوەن پەلەى دووھەمە لە سووتاندنى گازى ھاوھلى دەرھاتوو لەگەل نەوت دا و، بەپى پىووست سوود لەو گازە ھەرنەگىراو ھە. بگرە چەندىن ساللە عىراق كە دەبوو ھەبەرھەو ھى ھەنگاوەكار بوو ھەبەرھەو ھى ھاوردەكردنى گاز، بەھو ھى ھەبوونى سەرچاوەيەكى بىشووومارى گازو ھە، كەچى عىراق رۇژانە نزيكەى 16 مليار مەتر پى سىجا گازى ھاوھل بەخۇراپى دەسووتىننىت كە دەكاتە 70.5٪ لە بىرى رۇژانەى بەرھەمھىنراو لە جىھان دا [5]. ھاوكات عىراقى خاوەن 132 تریلۆن پى سىجای گاز، يەكێكە لە سەرەكيترىن كرىارەكانى گازى ئىران و رۇژانە 20 ملیۆن مەتر پى سىجای گاز لە وڵاتە ھاوردە دەكات [6].

ھەروەھا، عىراق ھەولەكانى بۆ زیادكردنى بەرھەمھىنانى كارەبا چەكردەو ھەو. لە چوارچىو ھى ئەو ھەولەنەش وازكردنى گرىبەست بوو لەگەل ھەر يەك لە كۆمپانىيەى جىنرال ئەلكىترىكى ئەمەرىكى بە ئامادەبوونى بالىۆزى ئەمەریكا و سىمىنزی ئەلمانى لەكاتى سەردانەكەى سوودانى بۆ ئەلمانيا. بەپى پلان و رىككەوتنەكەش ئەو دوو كۆمپانىيەى كار لەسەر دروستكردنى وىستگەى بەرھەمھىنانى كارەبا لە رىگەى گازو ھە دەكەن. ئەمەش پىداووستىيەكانى عىراق لەرووى گازو ھە زياتر دەكات.

جگە لە زيانە دارابى سووتاندنى ئەو گازە، كارىگەرىيەكى يەكجار خراپى لەسەر ژینگەى عىراق ھەيە. ھەروەھا بەپى ئەو بەلئىننامەى بانكى جىھانى كە عىراق لە 2017 وازكردو ھە و بەلئىنداو ھە تاوھكو سالى 2030 سووتاندنى گازى ھاوھل كۆتايى پىيىننىت [7].

ئەمەریكا و لئاتانى رۇژئاوا لە كابىنەى ھەيدەر عەبادىيەو ھە بە چى كارەبان لەسەر ئەم پرسانە كەردو ھە و لە كابىنەكەى كازمى گەيشتنە

قوناخى رېڭكەوتن و دواتر له حكومهته كې سوودانىش دەست به واژۇكردى ئەو رېڭكەوتنانه كرا كه هەندىكىان هەولې پەكخستىيان بۇ دەدرا. رېڭكەوتن و وەبەرھىنانى عىراق لەم بابەتەدا پرسىكى زۆر گرنگە و كارىگەرىيەكى بەك جار زۆرى لەسەر داھاتووى عىراق لە زۆر رووھە دەبىت. ئەگەر ئەو كۆمپانىانە سەرکەوتووبىن و بتوانن سووتانى گازى ھاوئەل نەھىلن يان كەمى بكنەوھ، كارىگەرىيەكى بەك جار زۆر ئەرىنى لەسەر ژىنگەى وئاتەكە دەبىت. ھەرھەوا پشتبەستنى عىراق بە گاز و كارەباى ئىران بەشئوھەكى يەكجار زۆر لە ماوھەكى نىكدا كەم دەكاتەوھ. بگرە نىازەكانى عىراق لەوھە زىاترە و پلانى ھەناردەكردى گازيان بۇ ئەوروپا ھەيە.

وہبەرھىنەرانى گازى ھاوئەل و پەرەپىدەرانى كىلگە گازىيەكان لە عىراق كىن؟

ئىستا ھەر بەك لە شىلى بەرىتانى، مىستىبوشى ژاپونى و كۆمپانىاي گازى باشوور لە چوارچىوھى كۆمپانىاي گازى بەسەر كار لەسەر وەبەرھىنان لەو گازەدا دەكەن. ھەرھەوا لە مانگى كانوونى دووھى ئەمسالدا سوودانى لەسەردانەكەى بۇ فەرھەنسا تاوتووى چەندىن پرۆژەى لەگەل ئىمانوئل ماكرۇن، سەرۇكى فەرھەنسا كرد و يەككىش لەو پرۆژانە پەيوەستە بە كۆمپانىاي تۆتالى فەرھەنسى كە پرکەى دەگاتە 27 مليار دۆلار. پرۆژەكەى تۆتال چەندىن سالە پەكدەخرىت، بەلام پىشبینى دەكرىت بەم زووانە تۆتال پرۆژەكە بە ھاوبەشى لەگەل كۆمپانىاي قەتەر ئىنجى وەرىكرىت و دواتر گرېبەستەكەيان لەگەل عىراق واژۇبكنەن. ھەرھەوا رېڭكەوتن لەگەل كۆمپانىاي بەيكەر ھىوز ئەمرىكى بۇ كاركردىن لە كىلگەكانى ناسرىيە و غەراف بەم نىكانە واژۇ دەكرىت. لەلايەكى دىكەشەوھە عىراق لەگەل چەند كۆمپانىايەكى چىنى ھىشتا لە گفوتوگۆدايە. جگە لەوھە لە رۆژى 22/2/2023 عىراق گرېبەستىكى 5 سالەى لەگەل كۆمپانىاي كرىست پترۆلىومى ئىماراتى واژۇكرىد بۇ وەبەرھىنانى نەوت و گازى سرووشتى لە ھەر بەك لە پارىزگاكانى دىبالە و بەسەر. كرىست پترۆلىوم بە تەنيا ئەم پرۆژەيەى وەرنەگرتووه و بگرە ھاوشىوھى تۆتال ئەويش ھاوبەشى ھەيە. كۆمپانىاي جىو جەيدى چىنى و يونائىد ئىنجى گرووبى پاكستانى ھاوبەشى كرىستن لە پرۆژەكەدا [8].

درىژەدان بەم وەبەرھىنانە كارىكى ئاسان نابىت بۇ سەرۇكەزىرانى عىراق و پىدەچىت بەم نىكانە سەردانىكى واشنتن بكات و لەسەر ئەم بابەتە چەندىن گرېبەست و رېڭكەوتننامە لەو وئاتە واژۇبكات. ئەو پرسانەش كە بەلاى ئەمرىكاوھە گرنگن رېڭكەوتننىان لەگەل عىراق لەسەر بكات، برىتىن لە رووبەرھووبوونەوھى گەندەلى، پارە سپىكردەنەوھ، وزە، گۆرانكارى كەشوھەوا، كىشەى ئاو و شەرى دژى داعش.

دەستپىكردى ئەو پرۆژانە و واژۇكردى ئەو گرېبەستانەى ھىشتا واژۇنەكراون دەبنە خالىكى وەرچەرھان نەك تەنيا لە ئابوورى عىراق، بەلكو لە نەخشەى وزەى جىھانىشدا. ئەمەش بىگۆمان كارىگەرىيەكى راستەوخۆى لەسەر پەيوەندىيە ئابوورى و سياسىيەكانى عىراق لەگەل ئىران و وئاتانى رۆژئاوا دەبىت. بە شىوازىك پەيوەندىيەكانى عىراق لەگەل وئاتانى كەنداو و رۆژئاوا بەھىزتر دەكات. عىراقىش لە ھاوردەكارىكى گازى ئىرانىيەوھە دەبىتە بەرھەمھىنەرىكى گاز، لەكاتىكدا ئەوروپا و ناوچەكە پىويستى بە گازەكەى ھەيە. لە ھەمووى گرنگرىش وەك ئەوھى سەرۇكەزىرانى عىراق ئامازەى پىدا و ئەمرىكا چەندىن جار باسى لىكرىد، نەھىشتنى سووتانى گاز كارىگەرى دەبىت لەسەر كەمكردەنەوھى پىسبوونى ژىنگەى عىراق.

<https://www.youtube.com/watch?v=siZJtckWX3w> [1]

[/https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee](https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee) [2]

[/https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani](https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani) [3]

<https://twitter.com/USAmblraq/status/1637418488531697664> [4]

<https://epc.ae/en/details/featured/gas-flaring-in-iraq-structural-issues-geopolitical-players-and-policy-implications> [5]

[6]

<https://www.alarabiya.net/aswaq/oil-and-gas/2022/10/09/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%8A%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%B9%D9%86-%D9%85%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%B6%D8%A7%D8%AA-%D9%84%D8%B2%D9%8A%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D8%B2->

%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86

<https://www.swissinfo.ch/ara/afp/%D8%A7> [7]

[/https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts](https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts) [8]